

Нинослав ИВАНОВСКИ

„

*Poka`i na
del a a ne na
zborovi!*

„

RES NON VERBA

Откако влегоа познати странски осигурителни компании во нашата транзициона татковина, почнавме осигурувањето како процес да го набљудуваме сосема поинаку. Порано осигурителните државни заводи беа создадени за секојдневен мал третман на граѓаните и секогаш беа синоним за нешто непријатно. Згора на тоа, обилуваа со скандали и со афери. За да се оствари некое неприкосновено право на надоместок често требаше да се има значајна личност во раководството или барем некаде во хиерархијата.

Главно, граѓаните не беа заинтересирани за ваков тип инвестиции и вложувања. Ретко од странство ќе се појавеше некоја индивидуална иницијатива, некоја активност, поединечна и маргинална, но и таа ќе донесеше некои драгоцени необични искуства.

Така, пред неколку години, раскажува една госпоѓа од моето соседство, инаку во тој период директорка во значајна установа, дека се обидела себеси да се осигура во некоја германска осигурителна компанија. Тоа го направила по низа упорни инсистирања на нејзини

дека сте 'потегнале' куфер тежок 20 кг, па го 'мкнете' со вас на улица, на работа, по скали, во автомобил, дома, секаде. Секаде со вас куферот од 20 кг. Повелете, ослабете 20 кг и ние ви стоиме на располагање". Така или нешто слично на ова и било кажано. Љубезно, но правнички јасно. Сега, ако зборуваме од наш агол, 20 кг не се и нешто посебно, вели мојата сосетка. И навистина ретко кој од возрасното население во државава нема повеќе килограми отколку што е потребно. Тоа сигурно не се должи на изобилството во исхраната, туку повеќе

"ЗНАЧИ, ГОСПОЃО КЛИЕНТ, СО ВАШАТА ПРЕКУМЕРНА ТЕЖИНА ВИЕ ИМАТЕ РЕАЛНА ОПАСНОСТ ДА СЕ РАЗБОЛИТЕ И/ИЛИ ДА УМРЕТЕ, А ВО ТОЈ СЛУЧАЈ КОМПАНИЈАТА НА ВАС ЌЕ ИЗГУБИ. ТОА Е КАКО ВИЕ ПОСТОЈАНО СО СЕБЕ ДА НОСИТЕ ЕДЕН КУФЕР ОД 20 КГ. ЗАМИСЛЕТЕ ДЕКА СТЕ 'ПОТЕГНАЛЕ' КУФЕР ТЕЖОК 20 КГ, ПА ГО 'МКНЕТЕ' СО ВАС НА УЛИЦА, НА РАБОТА, ПО СКАЛИ, ВО АВТОМОБИЛ, ДОМА, СЕКАДЕ. СЕКАДЕ СО ВАС КУФЕРОТ ОД 20 КГ. ПОВЕТЕТЕ, ОСЛАБЕТЕ 20 КГ И НИЕ ВИ СТОИМЕ НА РАСПОЛАГАЊЕ".

ПОСЛЕДНАТА ОДБРАНА

познати од богатата држава. Демек, влогот е мал, осигурувањето покрива многу, агенцијата е сериозна, не се потребни многу документи, дека сè е едноставно и брзо остварливо, само треба да се појде таму, на таа и таа улица. И се случило како што сакала спомнатата госпоѓа. Се јавила таму и таму, била љубезно пречекана, услужена по сите прописи, но осигурувањето за животот и болеста не го добила. Причината била мошне едноставна. Клиентката имала 20 кг повеќе од предвидената тежина.

"Значи, госпоѓо клиент, со вашата прекумерна тежина вие имате реална опасност да се разболите и/или да умрете, а во тој случај компанијата на вас ќе изгуби. Тоа е како вие постојано со себе да носите еден куфер од 20 кг. Замислете

на конзумирањето некавалитетна храна и погрешни навики. Знаат умните Германци колку прекумерната тежина значи во однос на ризикот од многу заболувања, и тоа оние болести кои најчесто и ги "косат" граѓаните во најпродуктивниот период од нивното живеење. Пресметале дека таков клиент ќе ги чини многу, дека таму ќе изгубат и ете не влегуваат во материјален ризик. А за здравјето, велат, не се надлежни. И во право се, нема што!

Слично се случи кога една австралиска осигурителна компанија одби да осигура лице откако ја прочита генетската карта на клиентот, состојбата на неговите родители, ризикот од наследни болести, канцерот. Денес многу лесно може да се прочита кој од нас е но-

"ФАМИЛИЈАРНО СТЕ ОПТОВАРЕНИ СО КАРДИОВАСКУЛАРНИ БОЛЕСТИ, МАЈКАТА ИЛИ ТАТКОТО БРУТАЛНО ПОЧИНАЛЕ НА ТОЛКУ И ТОЛКУ ГОДИНИ, ВАШИОТ ЗДРАВСТВЕН БИЛТЕН КАЖУВА ДЕКА ЧЕСТО ПОСЕТУВАТЕ КАРДИОЛОГ, ДЕКА ПРИМАТЕ ТАКВА И ТАКВА ТЕРАПИЈА. ВАШЕТО ОДНЕСУВАЊЕ ВО СЕКОЈДНЕВНИОТ ЖИВОТ НЕ Е СООДВЕТНО НА ВАШИТЕ РИЗИЦИ КОИ ГИ НОСИТЕ СО СЕБЕ. ВИЕ ГО ПОСЕДУВАТЕ ГЕНОТ ТОЈ И ТОЈ, А ТОЈ Е ПОВРЗАН СО ТАА И ТАА БОЛЕСТ. ИМАТЕ ГОЛЕМИ ШАНСИ БРЗО ДА ДОБИЕТЕ КАНЦЕР И, ИСТО ТАКА, БРЗО ДА УМРЕТЕ. ЗНАЧИ, КОМПАНИЈАТА НА ВАС ЌЕ ИЗГУБИ ТОЛКУ И ТОЛКУ".

сител на ген или на генетска мутација, која е поврзана со некоја определена болест. Со едноставна крвна или ткивна анализа, увидот во фамилијарното стебло, фреквенцијата и застапеноста на определени болести тие многу лесно ќе ви го издиктираат следниот извештај: "Фамилијарно сте оптоварени со кардиоваскуларни болести, мајката или таткото брутално починале на толку и толку години, вашиот здравствен билтен кажува дека често посетувате кардиолог, дека примате таква и таква терапија. Вашето однесување во секојдневниот живот не е соодветно на вашите ризици кои ги носите со себе. Вие го поседувате генот тој и тој, а тој е поврзан со таа и таа болест. Имате големи шанси брзо да добиете канцер и, исто така, брзо да умре-

те. Значи, компанијата на вас ќе изгуби толку и толку".

Сè ќе пресметаат внимателните комисији на компанијата, што не е ниту особено тешко. Според тоа, почитувањето клиент нема осигурување, барем не во таа компанија. Колку сè ова брутално и да звучи, тоа е многу поблиску до вистината, а многу далеку од обичното гатање на карти, дланка, грав или на филџан кафе. Дека се работи за многу сериозни анализи не треба ниту многу убедувања кога ќе се погледне многу релевантниот состав на авторитетите, кои се консултирани или, пак, она врз чија основа се темели анализата. Само површен увид во извештајот јасно ќе ви предочи дека сè она што ви е наведено во извештајот е длабока и потврдена

вистина. Од добиените податоци ќе ви се замрзне крвта, но многу е битно сè тоа да го разберете токму така како што пишува. Можеби сè ова ќе ве потсети на Орвеловата 1984 кога "големиот брат" ве гледа секој момент, ви ги чита мислите и ве чува, при што не ви остава ништо од вашата интимност и приватност, но развојот на технологијата и денес владее со многу нешта околу и во нас. Ви ги прислушуваат разговорите, читаат е-мејлите, пред очи им е отворена генетската карта како селски буквар, ве идентификуваат по очите, прстите, ДНК, знаат точно каде е сте во секој момент, следејќи го вашиот мобилен телефон. Со голема точност ви ја прорекуваат судбината, натамошниот тек на животот, болестите и умирачката.

Тоа што сега тоа ви го соопштува една осигурителна компанија, а не вашиот фамилијарен доктор е друга приказна, помалку балканска или македонска. Тоа што вашиот доктор и самиот има прекумерни килограми и што не ја вади цигарата од уста, е само уште еден придонес за балканските состојби и навик. Културата на исхраната е составен дел од културата на живеењето. Колкумина од граѓаните на татковинава го читаат составот на производот, процентот на масти, протеини или јагленихидрати, неговата калорична вредност, обично напишана со ситни букви и цифри на пакувањето? Колку од македонските производи ја имаат таа толку неопходна декларација? Колкумина од нас навистина знаат за диететските пирамиди, кој ги изброил дневните калории, кој се замислил колку тоа калории денес ќе консумира пред да седне на една од оние слободни трпези? Колкумина ја знаат калориската вредност на алкохолот, на омилената "жолта", литрите некавалитетно вино? Кој се прашал каде оди вишокот од калориите неконтролирано внесени во некоја лажна атмосфера на опуштање? Ви ја измерил ли некој, како што вели нашиот народ, половината со обичен снајдерски сантиметар, инаку мерка на таканаречената централна дебелина и кај колкумина од нас оваа мерка е во границите од 92 см за мажи и 79 см за жени? А секој сантиметар над овие вредности директно корелира со смртноста кај тие лица!

Така, во денешниот свет во кој сè се знае за секој, не е тешко да направиме нешто во полза на нашата одбрана. Прво, прифаќање на сознанието дека храната е убиец, колку тоа апсурдно и да звучи во нашава до коска осиромашена татковина, кога голем процент од населението гладува. Второ, дека современото живеење од секој од нас бара елементарна почит кон општоприфатените научни сознанија во однос на здравјето. Трето, дека грижата за здравото општество е комплексна задача, која е долгорочна и ефикасна толку колку што сите ќе вложиме во неа, како поединци и како општество.

Дотогаш, десетка со кромид и шопска. И жолта, се разбира! На здравје!

ЗНААТ УМНИТЕ ГЕРМАНЦИ КОЛКУ ПРЕКУМЕРНАТА ТЕЖИНА ЗНАЧИ ВО ОДНОС НА РИЗИКОТ ОД МНОГУ ЗАБОЛУВАЊА, И ТОА ОНИЕ БОЛЕСТИ КОИ НАЈЧЕСТО И ГИ "КОСАТ" ГРАЃАНИТЕ ВО НАЈПРОДУКТИВНИОТ ПЕРИОД ОД НИВНОТО ЖИВЕЕЊЕ. ПРЕСМЕТАЛЕ ДЕКА ТАКОВ КЛИЕНТ ЌЕ ГИ ЧИНИ МНОГУ, ДЕКА ТАМУ ЌЕ ИЗГУБАТ И ЕТЕ НЕ ВЛЕГУВААТ ВО МАТЕРИЈАЛЕН РИЗИК. А ЗА ЗДРАВЈЕТО, ВЕЛАТ, НЕ СЕ НАДЛЕЖНИ. И ВО ПРАВО СЕ, НЕМА ШТО!

